

# תורה ודעת

יו"ל ע"י 'קהל עדת ירושלים' ❖ גליון 83 ❖ פרשיות מטות - מסעי ❖ תמוז תשס"ח

## ביאורי תורה

מתורתו של רבינו הגאון רבי לייב מינצברג שליט"א

### פרשיות מטות - מסעי

זה מוכיח כי 'נתעלמו' ממנו הלכות אלו, ותלו זאת חז"ל במה שבא לכלל כעס.

\*

אכן צריך ביאור, דמאחר שמחמת הכעס נתעלמו ממנו הלכות אלו, משום מה נתעלמו ממנו רק אלו ההלכות הכתובים בחציה השני של הפרשה. שהרי העובדה של 'ויקצוף משה על פקודי החיל' כבר היה לפני דיבורו, ועדיין אחר כך אמר להם את ההלכות הללו של 'חנו מחוץ למחנה שבעת ימים וכו' וכל בגד וכל כלי עור וגו'. ומשום מה דווקא הלכות גיעולי עכו"ם הם שנתעלמו ממנו.

ונראה דמה שנתעלמו ממנו הלכות, אין הכוונה שעל ידי הכעס בא לידי שכחה לשכוח מה שכבר ידע ומה שכבר אמר לישראל, דאין הכעס משכח תורה שלמד האדם והלכות שידועות לו משכבר. אלא כוחו של הכעס הוא לסלק עוז החכמה וההשגה והנבואה בדברים אשר עדיין לא נאמרו עד כה, וכאשר הוא נצרך להשיג ולגלות הלכות מחודשות ולהבין ולהורות על בירורי עניינים שעדיין לא נתגלו, אז עלול הכעס ליטול ממנו כוחו וחכמתו היתירה להגיע להבנות וגילויים אלו.

ומשום כך, הרי הלכות ההיטהרות מטומאת מת, מכיוון שכבר נאמרו למשה בפרשת חוקת, לכן כאשר פתח לומר לאנשי הצבא את ההלכות הצריכים להם, לא נתעלמו אלו ממנו. אולם הלכות גיעולי עכו"ם אשר נתחדשה פרשה זו עתה, הם נתעלמו לפי שעה ממש, לפי שבא לכלל כעס כמאמרם ז"ל.

וזה הטעם שדברי אלעזר פותחים ב'זאת חוקת התורה' שלכאורה הוא פלא שהרי דבריו מתייחסים לדברי משה כהמשך והשלמה 'אך את הזהב'. אלא שמכיוון שמכאן ואילך נאמרה פרשה מחודשת ודינים חדשים שלא נתגלו עד הנה, לכן כאן דייקא הכתוב מודיע כי 'זאת חוקת התורה' כלומר חוקה אשר עדיין לא נודעה, אבל בתחילת דברי משה לא אמר 'זאת חוקת התורה' שהרי אין זו חוקה חדשה, שכבר ניתנו הלכות אלו בפרשת חוקת.

[וכן משמע מלשון הגמרא – 'ריש לקיש אמר כל

ועל כך בא אלעזר הכהן להוסיף, כי כלי מתכת דינם שונה. ועל כך בא לשון 'אך', כלומר - אולם כלי הזהב ושאר המתכות אין די לטהרם בהזאת מי חטאת, אלא בטרם שיחטאו אותם יש להביא אותם באש ולהגיעיל אותם מאיסורם.

ונמצא שדיבורו של משה רבינו ודיבורו של אלעזר הכהן הכל המשך אחד. ובכך מתעצמת ביותר הפליאה שעליה עמדו חז"ל, משום מה נאמרה פרשה זו לישראל על ידי אלעזר הכהן ולא על ידי משה ככל התורה, שהרי פרשה זו גופא התחיל משה לאמרה, ובאמצע אמירת דיניה פסק, והמשיך אלעזר הכהן לאמרו, ולשון הכתוב מתייחס לדיבורו של אלעזר ולדבריו הקודמים של משה כהמשך אחד – 'אך את הזהב'.

וברש"י – 'ויאמר אלעזר הכהן וגו' - לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות שנתעלמו ממנו הלכות גיעולי נכרים וכן אתה מוצא בשמיני למלואים שנאמר (ויקרא י) ויקצוף על אלעזר ועל איתמר בא לכלל כעס בא לכלל טעות. וכן (במדבר כ) בשמעו נא המורים ויך את הסלע ע"י הכעס טעה'.

והנה כאן לא מצינו שטעה משה, אלא שבאמצע עניין תוך כדי אמירת הלכותיו הפסיק משה מדיבורו, והיה אלעזר ממשיך את רצף האמירה והשלים את הלכותיה של הפרשה. ומכך שהפסיק באמצע הרי

א. ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חוקת התורה אשר צוה ה' את משה. אך את הזהב ואת הכסף את הנחושת את הברזל את הבדיל ואת העופרת. כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר, אך במי נדה יתחטא, וכל אשר לא יבוא באש תעבירו במים (לא, כא-כג).

מילת 'אך' המופיעה כאן בתחילת הדיבור טעונה ביאור. וברש"י פירש 'אך את הזהב - אע"פ שלא הזהיר לכם משה אלא על הלכות טומאה עוד יש להזהיר לכם על הלכות גיעול, ואך לשון מיעוט כלומר ממועטין אתם מלהשתמש בכלים אפילו לאחר טהרתן מטומאת המת עד שיטהרו מבליעת איסור נבלות. ובהמשך מביא רש"י מה שדרשו חז"ל בתיבת 'אך' בדרך דרשא.

ומבואר דבפשוטו של מקרא דברי פרשה זו מתייחסים לפסוקים הקודמים העוסקים בטהרה מטומאת מת. ופסוקים אלו הינם המשך לפסוקי הסיום של הפרשה הקודמת, כאשר משה אמר לפקודי החיל הבאים מצבא המלחמה את כל המצוות וההנהגות אשר הם חייבים בהם - ואתם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים, כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תתחטאו ביום השלישי וביום השביעי אתם ושביכם. וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עיזים וכל כלי עץ תתחטאו (לא, יט-כ).

#### טנא מלא ברכות

ברכת מזל טוב חמה ולבבית שלוחה בזה

#### לכבוד מורינו ורבינו שליט"א

ולחתנו הגאון רבי מתתיהו הירשמן שליט"א

ראש הכולל

לרגל שמחת הולדת הנינוט/הנכדות

לחתנו הרב דוד אנשין שליט"א

ולחתנו הרב ישעיה שיינברגר שליט"א

יהא רעוא מן שמיא שיוכו לרוות מהם ומכל משפחתם רוב נחת דקדושה ויארץ ה' ימיו ושנותיו ויוסף להנהיגנו ולהפיץ מעיינות תורתו הברוכים מתוך שמחה וטוב לבב הרחבת הדעת וכל מילי דמיטב

קהל עדת ירושלים

אדם שכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו. אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו, ממש דכתיב ויקצוף משה על פקודי החיל וגו' וכתוב ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חוקת התורה אשר צוה ה' את משה וגו' מכלל דמשה איעלם מיניה (פסחים סו:). מכך שהשוו חכם לנביא שנבואתו מסתלקת משמע שהכעס גורם להסתלקות כח ההשגה לעניינים חדשים, ולא לשכחת דברים שכבר ידועים לו.

וכמו כן ביתר המקומות שציין רש"י שבהם בא משה רבינו לכלל טעות בשל הכעס, לא היה זה טעות של שכחה אלא של נטילת כח ההבנה והסברה.

בשמיני למילואים היתה זו הוראת שעה שיאכלו בני אהרן את בשר החטאת למרות היותם אונינים לאחר מיתת נדב ואביהוא, ואהרן ובניו עמדו מסברתם על כך שהוראת שעה זו לא נאמרה אלא לגבי קדשי שעה של קרבנות השמיני למילואים, אבל לא לגבי שעיר ראש חודש שהוא קדשי דורות. ומשה לא עמד על סברא זו, ועל זה אמרו חז"ל שטעות זו באה לו מצד כעסו. שכן מחמת הכעס לא נעלם ממנו ולא נשתכח עיקר ההלכה שניתנה לו מתחילה לאכול את החטאת וכבר הורה אותה לאהרן ובניו, אולם הוספה זו שיש לחלק בין חטאת שמיני לחטאת השעיר של ראש חודש, שזו הוספה מחודשת, היא שנתעלמה ממנו בשעת הכעס.

וכמו כן במי מריבה שבא אליו הדיבור מאת ה' 'קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע לענייניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן הסלע' (במדבר כח:). שהיה הדיבור צריך ביאור ופירוש, מאחר שתחילה נאמר לו 'קח את המטה' ואחר כך נאמר לו 'ודברתם אל הסלע', והיה הדבר נצרך לחכמה וסברה. ומכיון שכעס עליהם ואמר 'שמעו נא המורים' בא לכלל טעות, שלא הבין נכונה את דבר ה' אליו והכה את הסלע. שזה תוצאת הכעס שמתעלם כח החכמה להשיג עניינים חדשים ולהבין את הדברים לאשורם.]

**ב. ויגשו אליו ויאמרו גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו. וגו'. ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה אם תחלצו לפני ה' למלחמה וגו'. בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצנאכם וגו'.** (לכ,טז).

וברש"י – 'נבנה למקננו פה – חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם, שהקדימו מקניהם לטפם. אמר להם משה, לא כן, עשו העיקר עיקר והטפל טפל, בנו לכם תחלה ערים לטפכם, ואחר כך גדרות לצנאכם.

אולם בהמשך הפרשה כתוב – ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר עבדיך יעשו כאשר אדוני

**מצוה. טפנו נשינו מקננו וכל בהמתנו יהיו שם בערי הגלעד** (לכ,כה-כו).

כאן כבר הקדימו בני השבטים את טפם למקניהם ובהמתם. וצריך להבין משום מה כאן שינו בלשונם. ואפשר שאחר שהוכיחם משה על כך סברו וקיבלו, וכבר נזהרו בלשונם.

אכן נראה דוודאי גם מלכתחילה לא עלתה על דעתם דבר משונה כזה המנוגד לכל רגש אנושי, שיעדיפו את צאנם ומקניהם על טפם. אלא מה שבכל זאת הקדימו את בניית גדרות הצאן הוא משום שכן הדרך לדבר באופן של 'לא זו אף זו' דהיינו מן הקל אל הכבד ומן הפשוט אל המחודש. ומאחר שגדרות צאן נקל לבנותם ובזמן מועט ניתן להקימם, על כן אמרו תחילה גדרות צאן נבנה למקננו שהוא הדבר הנקל, ואחר כך לא זו אלא אף זו, גם נבנה ערי מבצר לטפנו. אולם כאשר דברו אחר כך בסדר הדברים, פשיטא שהקדימו את הטף והנשים למקנה ובהמות כראוי לפי חשיבותם.

אמנם בכל זאת טען משה כלפיהם שהיה טעם לפגם בסגנון דיבורם, משום שאם היו מעריכים כראוי את גודל הערך של הטף ועד כמה אין הממון עומד בשום יחס כלפיהם, היו מקדימים בדיבורם את בניית ערים לטף לפני בניית גדרות הצאן, ואין זאת אלא שההליטות אחר ממונם הביא אותם לעיוות בסגנון לשונם.

**ג. ויאמר בני גד ובני ראובן אל משה לאמר עבדיך יעשו כאשר אדוני מצוה. טפנו נשינו מקננו וכל בהמתנו יהיו שם בערי הגלעד. ועבדיך יעברו כל חלוץ צבא לפני ה' למלחמה, כאשר אדוני דובר** (לכ,כו-כז).

הקושי בפסוקים אלו נראה בעליל, כאשר הדברים נראים לכאורה ככפל לשון, אחר שכבר הקדימו תחילה שיעשו את כל אשר הוא 'מצוה', לשם מה הם חוזרים בסיום הדברים שוב 'כאשר אדוני דובר'. ובמפרשים האריכו לפרש באופנים שונים (עיין אור החיים כאן ועוד). וכן צריך ביאור משום מה שינו בלשונם לומר בתחילה 'אדוני מצוה', ולאחר מכן 'אדוני דובר'.

והנה בתחילה כאשר נגשו בני גד ובני ראובן אמרו למשה – ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאונו אל מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני יושבי הארץ. לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו (פסוקים יז-יח).

אולם משה כאשר קיבל את דבריהם ועשה להם תנאי בדבר, לא דרש מהם כל זאת, אלא – ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה' עד הורישו את אויביו מפניו. ונכבשה הארץ לפני ה' ואחר תשובו והייתם נקיים מה' ומישראל והיתה הארץ הזאת לכם לאחוזת לפני ה'. ואם לא תעשון כן הנה חטאתם

**לה' ודעו חטאתכם אשר תמצא אתכם. בנו לכם ערים לטפכם וגדרות לצנאכם והיוצא מפיכם תעשו**

(פסוקים כא-כד).

וברש"י – 'והיוצא מפיכם תעשו' – לגבוה, שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כיבוש וחילוק, שמה לא בקש מהם אלא ונכבשה ואחר תשובו, והם קבלו עליהם עד התנחל, הרי הוסיפו להתעכב שבע שחלקו וכן עשו' (פסוק כד).

כלומר שהם התחייבו תחילה לעבור חלוצים לפני בני ישראל, ולא לשוב אל בתיהם בעבר הירדן עד שיתנחלו כל השבטים בנחלותיהם, דהיינו שלא ימתינו רק עד לאחר המלחמה והכיבוש, אלא לא יחזרו הם לנחול את נחלתם עד אחרי שעת החילוק, כאשר כל השבטים ינחלו את נחלותיהם כמו שאמרו – 'עד התנחל בני ישראל איש נחלתו'.

אבל תנאו של משה לא היה אלא שיהיו עמיהם בשעת המלחמה עד סיומה 'עד הורישו את אויביו' ונכבשה הארץ לפני ה'. שמחמת הדרישה הבאה מצדו היה די להם להשאר עמיהם עד גמר הכיבוש בלבד. ובכל זאת הוסיף להם שכיון שכבר אמרו שישארו עד שעת כיבוש וחילוק, על כן הם עליהם לעשות גם זאת. ובזה מפרש רש"י 'והיוצא מפיכם תעשו'. כלומר שחובת ההמתנה עד שעת החילוק, חלה עליהם רק מצד הבטחתם כאשר הוציאו מפייהם.

ונראה דבזה מבואר שפיר כפילות הלשון 'כאשר אדוני מצוה', 'כאשר אדוני דובר'. שבעת שבאו לקבל על עצמם את התנאי, פתחו בתחילת דיבורם שהם מקבלים על עצמם לעשות את 'אשר אדוני מצוה', דהיינו מה שהוא דורש מהם בתורת ציווי הכרחי ותנאי שבלא זה לא יקבלו את ארץ נחלתם מעבר לירדן.

אכן אחר שפרטו בדבריהם את דברי התנאי, שטפם ונשיהם ישבו בערי הגלעד והם יעברו חלוצים לפני ה' למלחמה. הוסיפו בסוף דבריהם שכל זה יקיימו באופן מושלם 'כאשר אדוני דובר', כלומר בתוספת מה שדרש מהם בתורת אמירה ודיבור בלא תנאי וציווי, שעל כך מתאים הלשון 'אדוני דובר', ולא 'אדוני מצוה'. דהיינו מה שאמר להם 'והיוצא מפיכם תעשו', שיקיימו גם את הבטחתם שישארו בארץ כנען עד גמר החילוק.

ואכן כך היה, כפי שכתב רש"י וכמו שמפורש ביהושע, שרק אחרי החלוקה של כל השבטים שארך זמן מרובה כתוב – אז יקרא יהושע לראובני ולגדי ולחצי מטה מנשה. ויאמר אליהם אתם שמרתם את כל אשר צוה אתכם משה עבד ה' ותשמעו בקולי לכל אשר צוית אתכם. לא עזבתם את אחיכם זה ימים רבים עד היום הזה ושמרתם את משמרת מצות ה' אלוקיכם. ועתה הניח ה' אלוקיכם לאחיכם כאשר דבר להם ועתה פנו ולכו לכם לאהליכם אל ארץ אחוזתכם אשר נתן לכם משה עבד ה' בעבר הירדן (יהושע כב,א).

# פרשת מסעי

**אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן. ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם. וגו'. ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסוכות (לג,א-ה).**

הפסוק כאן טוען ביאור, מה הפירוש 'מוצאיהם למסעיהם', ומשום מה נכפל שוב בהיפוך הסדר, שתחילה נכתב 'מוצאיהם למסעיהם' ואחר כך 'מסעיהם למוצאיהם'. כמו כן צריך ביאור מה משמעותה כאן של האמירה 'על פי ה'', ומה נפק"מ לעניין הכתיבה שההליכה לכל מקום היתה על פי ה'. ולבוא לביאור הפסוק יש להקדים ולבאר את כללות הפרשה מה היא מטרת כתיבת המסעות ומה היא באה להודיענו.

ואין לומר שבא לתאר את מסלול הדרך ממצרים לארץ ישראל, שהרי לא הלכו ישראל בדרך ובמסילה הישרה המביאה לארץ ישראל, אלא הלכו סחור סחור הלוך ושוב במשך ארבעים שנה למלאות גזירת עוון המרגלים. וכמו שכתב רש"י על הפסוק 'ותשב בקדש ימים רבים' – "י"ט שנה שנאמר כימים אשר ישבתם בשאר המסעות, והם היו ל"ח שנה, י"ט מהם עשו בקדש, וי"ט שנה הולכים ומטורפים וחזרו לקדש, כמו שנאמר 'ויניעם במדבר', כך מצאתי בסדר עולם' (דברים א,מו).

וכמו כן אין לומר שכוונת הכתוב לומר לנו את מקומות החניה שלהם, להודיע לאיזה מקומות הגיעו במסעיהם. שהרי כותרת הפרשה היא 'אלה מסעי', כלומר שבא לומר את המסעות ולא את המקומות שחנו בהם.

והנה רש"י כאן הביא מיסודו של רבי משה הדרשן – 'למה נכתבו המסעות הללו, להודיע חסדיו של מקום, שאעפ"י שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה. שהרי אין כאן אלא ארבעים ושנים מסעות. צא מהם י"ד שכולם היו בשנה ראשונה קודם גזירה. משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה. שמשם נשתלחו המרגלים וכו' ועוד הוצא משם ח' מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן מהור ההר עד ערבות מואב בשנת הארבעים נמצא שכל שמנה ושלושים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות'. כלומר שמטרת הפרשה להודיע לנו מספר המסעות שעברו על עם ישראל עד שהגיעו לארץ.

אכן נראה שבפשוטו של דבר בא הכתוב לפרט כיצד נתקיימה בהם גזירה זו של 'ויניעם במדבר' (במדבר לג,ג). והיינו שלא ישבו במדבר במנוחה אלא היו מטולטלים ממקום למקום, ובזה שנתייגעו בדרך בכל המסעות הרבים הללו הנמנים בפרשה, התקיימה בהם הגזירה במלואה.

כלומר שכשאדם נוסע ממקום למקום הרי אף

שחולף על פני מקומות הרבה, ויש שנח בהם זמן מה לפוש מטורח הדרך, אין הם נחשבים 'מסעות' רבים, אלא הכל מסע אחד. וכמו כן מסע בני ישראל ממצרים לארץ כנען יכול היה להחשב מסע אחד גדול, אילו היו כל החניות לצורך מנוחה.

אכן גזירת דור המדבר היתה שלא זו בלבד שישו וישבו במדבר ימים רבים, ולא יכנסו לארץ עד חלוף ארבעים שנה כאשר יתמו למות כל אנשי הדור ההוא. אלא גם נגזר עליהם כלשון הכתוב 'ויניעם במדבר'. שהיו מטולטלים נעים ונדים במסעות רבים מהכא להתם ומהתם להכא. ומטעם זה גזר הקב"ה שלא יהיה זה מסע אחד ארוך, אלא שהמסע ייקטע למסעות מסעות. וזאת נתקיים על ידי שחנו בהרבה מקומות, דמכיון שלא היתה החניה לצורך מנוחה הרי בכל מקום שחנו נחשב שתם והפסיק המסע, ואחר כך כאשר המשיכו בדרכם שוב החל מסע נוסף. ונמצא שהחניה בכל מקום היא שגרמה להם להפסק המסע, וממילא המשך הדרך יחשב למסע נוסף. ועל ידי כל החניות בכל המקומות הללו, נעשתה דרכם לדרך של מסעות רבים.

והוא מטרת פרשה זו במניין כל המקומות שחנו שם, שאין הכוונה למנותם כמקומות אליהם הגיעו וחנו בהם, אלא הכוונה היא למנותם כמקומות שעל ידם פסק המסע והיה זה מקום יציאה למסע שאחריו. הרי אומר לא 'ויחנו ב-' הוא העיקר אלא 'ויסעו מ-' הוא תוכן הפרשה, אלא שאם לא היה תחילה 'ויחנו ב-' לא היה שייך להתחיל 'ויסעו מ-'.

וזה ביאור הפסוק 'ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם'. ש'מוצא' משמעותו מקום יציאה, ואילו היתה הכוונה לומר את מקומות החניה היה הכתוב אומר 'את מסעיהם למבואיהם', שמבוא הוא המקום אליו מגיעים, ומוצא הוא המקום ממנו יוצאים. וזה גופא מודגש כאן בפסוק שמשא כתב את מוצאיהם למסעיהם, כלומר המקומות שמהם יצאו למסעיהם. כי כל מטרת החניה היה בכדי שהמקום הזה יהווה נקודת מוצא למסע שאחריו, והיינו מוצאיהם למסעיהם. ואחר זה מסיים הפסוק שעתה ימנה הכתוב מה הם המסעות הללו 'ואלה מסעיהם למוצאיהם'. כלומר שהמטרה היא מניין המסעות, ואלו הם 'המסעות' שעל פי 'המוצאות'.

ובזה מבואר גם מה שתמחו המפרשים בפסוק זה מה עניין 'על פי ה''. לכאן. ועיין באבן עזרא ורמב"ן שנתקשו בזה. אכן לפי הדברים האמורים אתי שפיר, שהרי החניות הללו לא היה בהם שום מטרה כשלעצמה. כי בכל המקומות ניוזנו מן הבאר שהלכה עמהם והמן שירד להם מן השמים. ולא היתה שום מגמה בחניה זו כי אם לשוטט אנה ואנה במדבר למלא גזירת ה'. וזה הכוונה 'מוצאיהם למסעיהם על פי ה'". שכל עניין המוצא היה על פי ה' שגזר כן לעשות

כאן חניה בכדי שיהיה מוצא למסע הבא אחריו. והנה זה ודאי שהיו להם עוד מקומות שעצרו בדרכם בכדי לפוש ולנוח, ואלו לא נחשבו להם לחניה, ואין מקומות אלו נמנים כאן כי אין הם נחשבים כמוצא למסע נוסף כי אם כהמשך המסע, ורק המקומות שהיה חניה על פי ה' שחנו בהם במטרה לסיים את המסע בכדי שהוא יהיה כמוצא למסע שאחריו, אלו הם שנמנו בכתיבת המסעות של משה. ורק על פי ה' היה יכול משה לקבוע האם חניה זו היא הפסקת המסע ומקום יציאה למסע חדש, או היא נחשבת כהמשך המסע.

[ועיין בסדר המסעות בפרשת בהעלותך - ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על המשכן על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו. ויש אשר יהיה הענן מערב עד בוקר ונעלה הענן בבוקר ונסעו או ימים או חודש או ימים בהאריך הענן על המשכן לשכון עליו, יחנו בני ישראל ולא יסעו, ובהעלתו יסעו (במדבר ט,כ-כב)]. דכשנדייק בפסוקים נראה שאם היתה עצירתם זמן מועט פחות מיומיים, אין נזכר בהם לשון חניה, דלא נחשב הפסקה זו כחניה כלל. אבל כאשר האריך הענן לשכון על מקומו יומיים או חודש או ימים אזי נחשבה כחניה. אכן יש שסיבת החניה היה כדי לפוש או צורך מסויים, אולם יש שכל סיבת החניה לא היה אלא בכדי שתהא חניה זו כהפסק המסע דכדי שיצאו ממקום זה יחשב למסע נוסף, וכמו שביארנו.

והנה בגמרא איתא למ"ד דלגבי מלאכת שבת בעינן סותר על מנת לבנות במקומו, ומקשינן דהא במשכן הוי סותר על מנת לבנות שלא במקומו, שהרי סתרו במקום אחד ובנו במקום אחר, ותירצו שם – 'שאני התם כיון דכתיב על פי ה' יחנו כסותר על מנת לבנות במקומו דמי' (שבת לא:). ונתקשו המפרשים בביאור הסברא בזה.

אכן להאמור כאן מבואר שפיר, דאילו היו מטרות מסויימות בכל חניה, נחשב כסותר על מנת לבנות שלא במקומו. אולם מאחר שכל החניות והנסיעות היו על פי ה' למטרה אחת הרי זה נחשב כסותר על מנת לבנות במקומו. והבן.

עוד איתא בירושלמי 'מה בניין היה במקדש שהיו נותנין קרשים על גבי אדנים ולא לשעה הייתה, אמר רבי יוסה מכיון שהיו חונים ונוסעים על פי הדיבור כמי שהיא לעולם' (שבת פ"ק הלכה ג).

וגם זה מובן היטב לפי דברינו, שאם היתה החניה רק במטרה כלשהי לצורך הדרך, לא היה נחשב כבניין לעולם. אולם מאחר שהחניה היתה סיום והפסקת המסע, הרי כל זמן שלא נצטוו לצאת למסע חדש היתה נחשבת חניה זו כבניין לעולם.]

נערך ע"י הרב י. מ. ו.



## בעניין ברכות התורה והמצוות

בספר החינוך (מצוה תל) תמה מה טעם ברכת התורה חייבה תורה דווקא לפניו, וכן כל שאר ברכת המצוות זמנם דווקא 'עובר לעשייתם', כמו שאמרו בגמרא (פסחים ז:). ואילו ברכת המזון מצוותו מן התורה הוא דווקא לאחריה, כדכתיב 'ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך'. עיי"ש מה שתיירץ עפ"י דרכו בדרך אגדה ודרוש. ובאחרונים האריכו ליישב תמיהה זו. ועיין בריטב"א פסחים שם.

ונראה ביסודם של דברים, שזמנה הנכון של הברכה על כל דבר הוא אך ורק בשעת הדבר עצמו, כלומר לא לפניו ולא לאחריה אלא בשעה שיש לנו את הנתנה מאת ה', שאז הוא הזמן לתת ברכה ושבח על כך.

ולכן בברכת המזון [ושאר ברכות הנהנין שלאחריה] שהברכה היא על השביעה, וכדכתיב 'ואכלת ושבעת וברכת', והרי השביעה היא לאחר האכילה, ואם כן שעת קבלת הטובה הזאת מאת ה' היא דווקא לאחר אכילת המזון, ולכן קבעה תורה את הברכה דווקא לאחר האכילה בשעה שהוא נהנה מהשביעה שהיא שעת קבלת הטובה. ואכן משעבר זמן עיכול המזון במעיו כלומר שהרגשת השביעה נסתלקה לה, שוב אינו מברך, ורק כל זמן שישנו לשובע מברך על הטובה שיש לו עתה, מכיון שהברכה היא על מצב השביעה. ולכן אינו מברך לפני האכילה שאז עדיין לא ניתן לו טובת השביעה, וכמו שביארנו שזמן הברכה הוא לא 'לפני' ולא 'אחרי' כי אם 'בשעת'.

אולם ברכת התורה ושאר ברכת המצוות הברכה היא על 'אשר

קדשנו במצוותיו וציונו' כלומר שנותנים ברכה ושבח לה' על זה שציווה אותנו במצוה זו, והנה שעת הציווי הוא דווקא לפני עשיית המצוה, שאז חל עליו הציווי ומוטל עליו החוב לקיים מצוה זו. דאילו לאחר הקיום כבר יצא ידי חובתו ונסתלק ממנו הציווי והחוב. ונמצא ששעת קבלת הדבר הזה מאת ה' דהיינו הציווי על מצוה זו, הוא דווקא לקראת עשיית המצוה כאשר מתקיים בו ה'וציונו'. וא"כ גם ברכות אלו הם לא 'לפני' כי אם 'בשעת' וכמו שביארנו.

והנה ברכת השבח הרי להדיא שהוא דווקא בשעת הראיה עצמה, דחיבו הוא מיד כאשר רואה את הדבר, וכדאיתא בשו"ע או"ח (סימן רכז) שזמן הברכה הוא רק תוך כדי דיבור (ועיין ט"ז ומחה"ש שם). אבל כאשר כבר עבר ראיית הדבר שוב אינו מברך.

ומה שמצינו ברכת הנהנין לפניו, היינו דמלבד הברכה על השביעה, תיקנו חכמים לברך גם על עצם המאכל שניתן לנו מאת ה'. שכאשר תאב האדם לאכילה, והקב"ה המציא לו את המאכל והמזון שעומד לפניו, שיהיה לו לאכילתו, אזי על זה בא ברכת הנהנין שלפניה, וכנוסח הברכות בורא פרי העץ, בורא פרי האדמה, שהברכה היא על הבריאה, כלומר על כך שהקב"ה ברא והמציא כל הצרכים הללו לאדם לאכילתו. והנה דבר זה יש לו להאדם מאת ה' דווקא לפני האכילה, ולכן הברכה זמנה אז דהיינו בשעת ההטבה שנתן לנו ה', דאילו לאחר האכילה הוא אמנם שבע, אבל כבר אין לו אז את המאכל בידו, ואין שייך לברך אז על מה שניתן לו המאכל, שכבר אינו לפניו בשעה זו. הרי שגם ברכות אלו

אינם 'לפני' אלא 'בשעת' כנ"ל.

והנה בירושלמי ברכות (פ"ט ה"ג) נחלקו לעניין ברכת המצוות - 'מצוות אימת מברך עליהן רבי יוחנן אומר עובר לעשייתן. רב הונא אומר בשעת עשייתן'. דדעת רבי יוחנן כש"ס דילן דמברך עובר לעשייתן, וכפי שביארנו שהטעם הוא משום שהברכה היא על הציווי, כפי שאומרים בברכה 'וציונו' ושעת הציווי הוא לפני עשיית המצוה. אמנם בדעת רב הונא שם שסובר שזמן הברכה על המצוה הוא בשעת עשייתה, נראה טעמו, משום דס"ל שעיקר הברכה הוא על המצוה שניתנה לנו, וכהתחלת נוסח הברכה אשר 'קדשנו במצותיו'. שהמצוה עצמה הוא דבר קדוש ונעלה שיש לנו מאת ה', וכדכתיב 'כי לקח טוב נתתי לכם' ועל כן זמן הברכה הוא בשעת עשייתן, כלומר בשעת קבלת הדבר הזה דהיינו עצם עשיית המצוה.

ועיין בגמרא (נדה נא:): **בני מערבא מברכי בתר דסליקו תפיליהו אשר קדשנו במצוותיו וציונו לשמור חוקיו.** ולכאורה הרי זו ברכה לאחריה, דהיינו על המצוה שעברה מהם, אכן עיין בתוס' שם שכתבו - **אומר ר"ת דעל תפילין לבד הוו מברכי לשמור חוקיו דקרא ד'ושמרת את החוקה הזאת למועדה', ס"ל לבני מערבא דבתפילין כתיב, כדאמר בירושלמי, אבל ציצית כי קמסלק מעליו, ליכא מאן דמברך. ותפילין נמי דוקא כשמסלקן סמוך לשקיעת החמה שמחוייב לסלקן, כדאמר ר' הניח תפילין לאחר שקיעת החמה עובר בעשה, דכתיב ושמרת את החוקה, והשמר דעשה עשה. אבל ציצית, אע"ג דפטור בלילה, ליכא איסור ואין חייב לסלקן.** כלומר

שאין הברכה שלהם על המצוה של הנחת תפילין שזכו לקיימה, דאין מקום לברכה לאחר שסיימו את המצוה. אלא הברכה היא על מצוות הסילוק משום דילפי להו מקראי ד'ושמרת את החוקה הזאת למועדה', דמצוה לסלק התפילין סמוך לשקיעת החמה. ולכן אין מברכין ברכה זו בציצית שאין בה מצוה זו. ונמצא דגם לדידהו הברכה היא על דבר שניתן להם באותה שעה עצמה, והיינו בשעת סילוק התפילין. וא"כ הרי גם ברכה זו אינה 'לאחרי' אלא 'בשעת'.

והנה על קריאת התורה בציבור, תיקנו חז"ל לברך עליה שני ברכות, אחת לפניו ואחת לאחריה. ונראה הביאור בזה בהקדם מה שביארנו במקו"א דבברכת התורה אשר אנו מברכים בשחר בכל יום, יש בה שני ברכות הבאים על שני דברים, ברכת 'אשר קדשנו במצוותיו' באה על מצוות לימוד התורה, שנצטוונו - 'לעסוק בדברי תורה'. אולם נוסף על מה שיש בה ברכת המצוות יש כאן גם ברכה על עצם מתנת התורה הקדושה, שיש לנו מאת ה', וגם לולי היה מצווה ללמדה הרי התורה היא דבר ה' וחכמתו יתברך, שיש לברך על מה שזכינו שה' לימד ונתן אותה לנו, ולכן בכל יום, אנו גם מברכים ברכה נוספת על עצם נתינת התורה והיא ברכת 'אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו'.

אמנם בעת קריאת התורה בציבור נראה פשוט שאין הברכות באות מצד ברכת המצוות, אלא שני הברכות כאן הם על עצם מתנת התורה שנתן לנו ה', ובטעם הדבר משום מה אנו מברכים עליה שני ברכות אחת לפניו ואחת לאחריה, נראה שדומה הדבר

## שאלות

איתא בחז"ל שבזמן שתורגם התורה ליוונית היה העולם חושך שלשה ימים (מגילת תענית), וכן אמרו היה היום קשה לישראל כיום שנעשה העגל (מסכת סופרים פ"א ה"ז). חזינו מכאן גודל החסרון והפגם שיש בפרסום התורה בין הגויים ותרגומה ליוונית. ויל"ע דשנינו במשנה ריש פרק אלו נאמרין (סוטה לב.) ואח"כ הביאו את האבנים וכו' וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון שנאמר באר היטב, והיינו דהוי מצוה לתרגם את התורה בשבעים לשון [ואחד הלשונות הוא יוונית], כדי שתהא מובנת ומבוארת לכל אומה ולשון כמבואר בגמרא שם (לה:). וצ"ע.

**הרב דוד ולס**

## תשובות

במש"כ רבנו (גליון 82) בעניין קנאות שהוא רק על ענייני עבודה זרה, מציאתי מפורש כדבריו ברמב"ן - ולא נמצא בכתוב בשום מקום שיבא לשון קנאה בשם הנכבד כי אם בענין עבודה זרה בלבד. וכו'. וכך אמרו במכילתא בקנאה אני נפרע מע"ז אבל אני חנון ורחום בדברים אחרים. ולפי דעתי שיוכר קנאה בע"ז בישראל בלבד, וטעם הקנאה כי ישראל סגולה השם הנכבד אשר הבדילים לו, כאשר פירשתי למעלה (יט,ה). והנה אם העם שלו משרתיו פונים אל אלהים אחרים יקנא בהם השם כאשר האיש מקנא באשתו בלכתה לאחרים, ובעבדו בעשות לו אדון אחר, ולא יאמר הכתוב כן בשאר העמים אשר חלק להם צבאות שמים (רמב"ן שמות כ).

**הרב אורי הולצמן**

במה שכתבתי בגליון 82 בענין שריפת החלה בתנור והעליתי להיתר. ותמכתי יסודותי על דעת הש"ך בסימן ק"ח. הנה העירוני שבספר בית מאיר הקשה על הש"ך והעלה דאפילו בשניהם כחושים אסור לכתחילה לאפותם יחד, והאמת שבפמ"ג הקשה ג"כ על הש"ך אמנם לא העלה לאיסור, אך בקיצור שבסוף הסימן כתב דהמחמיר תבוא עליו ברכה, וכ"ה בחו"ד.

אכן מציאתי ביד יהודה להדיא כדברי, שהוא ג"כ הרבה להקשות על הש"ך והעלה לאיסור. אמנם בקיצור שבסוף הסימן (אות א) כתב להדיא דהיינו דוקא בשניהם כחושים במידי דמפטמא כגון בשר וכדו' אבל לא בפת. וכתב שכן נוהגים לשרוף החלה יחד עם שאר הלחמים. וכן מבואר גם בערוך השולחן ס"ט יעו"ש. וע"ע בבדי השולחן סק"ה שהביא את דברי האחרונים הנ"ל והעלה ג"כ (בצינונים אות כ) דלענין פת אין להחמיר. ונראה דאפילו הרוצה להחמיר כדברי הפמ"ג והחוו"ד, מ"מ אם מניחה כשהיא עטופה בנייר כסף וכדו' (באופן שלא יקרע כשיתנפח הבצק) ודאי מהני אף לדעת המחמירים. ויה"ר שלא תצא תקלה מתחת ידינו.

**הרב אשר גפנר**

מתורתו של רבינו שליט"א

## ברכת המזון

ולא לאחריו כן, וכמו שביארנו. והנה ביארנו לעיל, שבכל יום בשחרית לפני לימוד התורה, אנו מברכים גם ברכת המצוות על מצוות הלימוד, וגם ברכה על עצם התורה שנתן ה' לנו. אולם לאחריה לא תיקנו ברכה, וצריך ביאור דלפי דברינו כשם שמברכים בברכת המזון לאחריה, כך ביציאתנו מבית המדרש הוי ליה לברך על התורה לאחריה על זה שיש לנו את התורה בקרבנו, וכשם שתיקנו אחר קרה"ת בציבור, ומשום מה אינו מברך בערב על התורה לאחריה.

ונראה בטעם הדבר, משום שלעולם אין בלימוד התורה זמן שהוא לאחריה, כי כל זמן שעדיין יכול ללמוד חייב ללמוד, ואפילו כאשר עולה על משכבו חייב להגות בה עד שירדם, כי החוב נמשך בכל עת, וכאשר נרדם שוב אינו יכול לברך. ורק בברכה של קריאת התורה בציבור שייך ברכה לאחריה, כיון ששיעורו קבוע כפי שתיקנו חז"ל, וכאשר מסיים שיעור זה מברך לאחריה. אבל לימוד התורה ביחיד אין בו זמן של גמר המצוה, שהרי חיובו תמידי בכל מצב שהאדם נמצא בו, בכל עת ובכל שעה.

שוב הראוני שכן כתב הריטב"א (מגילה יז:): - **ולא שייך ברכה לאחריה למצוות והגית בו יומם ולילה שאין לקריאה זו שיעור דהא כל היום וכל הלילה הוא ואין בכיוצא בזה ברכה לאחריה וכמו שנהגו ואין ברכה לאחריה אלא לקריאה בציבור שיש לה שיעור.** ועיין בית יוסף (או"ח סימן מז) שכתב כן מסברת עצמו.

**נכתב ע"י הרב י. מ. ו.**

למה שנתבאר לעיל לעניין ברכת הנהנין, שלפני האכילה בשעה שהמאכל בידו מברך על הטובה שנתן לנו ה' את המאכלים לצורך אכילה, ואחר האכילה מברך לה' על טובת השביעה שיש לנו מאתו יתברך. וכמו כן בקריאת התורה, הברכה לפנייה היא על מה שכעת יש לנו את התורה הקדושה ללמוד אותה ולהגות בה. ולאחריה, לאחר הלימוד, הברכה היא על מה שיש לנו כבר את התורה בקרבנו ונטוע בליבנו חכמת התורה והשגת הבנתה, וכעין שביעת המאכלים. והם שני חלקים שיש לנו בתורה, עצם מציאותה שיש לנו דבר קדוש זה שנתן לנו ה' את תורתו ואנו יכולים ללמודה ולדעתה, והחלק השני הוא כאשר זכינו ללמודה ולהבניה ולהכיל חכמתה בקרבנו.

ומשום כך נוסח הברכה שלפניה היא, אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את 'תורתו', שמברכים על כך אשר זכינו שיש לנו את תורת ה', דהיינו על עצם היות תורתו עומדת לפנינו, והיא נתונה לנו ללמודה ולדעת אותה. ואילו הברכה שלאחריה היא, 'אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו', אשר כאן עיקר ההדגשה היא על זה שהתורה היא תורת אמת, שאחרי שלמד והגה נגלה לפנינו עוצם אמיתותה של התורה, וגם על זה שאחרי הלימוד היא כבר נטועה בתוכינו, וכעניין שאמרו חז"ל (קידושין ל.) על הפסוק 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה'. שבתחילה כאשר בא ללמוד אותה היא 'תורת ה'', ולאחר מכן כשהגה בה נעשית 'תורתו' - 'תורה דלילה'. עכ"פ גם שני ברכות אלו זמן אמירתם הוא בשעה שיש לנו את הדבר מאת ה', לא לפני כן.

## מיסודות החינוך - האושר והשמחה בתורה ובמצוות

והיותם ידועים לכל, הם כבר נאמרים כדבר המובן מאליה, ואין צורך אפילו לשוחח על כך. נוסף על כך ראוי לאסוף אל חפניו אימרות וכן סיפורים המבטאים עניין זה של מעלתו ואושרו של יהודי ורוממות הצדיקים ואשרם, כגון המסופר על כמה צדיקים שבכל יום כבר בברכות השחר, בעת אמרם הברכה 'שלא עשני גוי', לא יכלו להכיל את רגשותיהם עד שפתחו בריקוד נלהב וסוער למשך זמן. ועוד כהנה סיפורים ואמרות כמה טוב ומאושר ונחמד ונעים עד מאד להיות יהודי, וכמה אדיר ונשגב ואהוב וחביב הוא להיות איש צדיק ירא שמים ותלמיד חכם.

ובוודאי שאין די בדיבורים על כך שאנו מאושרים ושמחים, אלא באמת צריך לשרור בבית אוריה של שמחה ומצב רוח מרומם, שלא תהיה הנהגתו סתירה לדיבוריו. על ראש הבית להקרינן אושר שמחה ועליזות, להתהלך בארשת פנים שלווה ומאירה, בת שחוק תלויה על שפתיו ודעתו בדוחה עליו, כשמדי פעם הוא מפזם לעצמו נעימות עליזות, ומשרה תדיר בבית אווירת שמחה באופן שמביע את אושרו וקורת רוחו.

והנה מלבד התועלת החינוכית שבדבר, הרי כך ראוי להיות מצד עצם הדבר שהרי זה האמת, וזוהי הגישה הנכונה והיחס הראוי לעבודת ה' וקיום המצוות. ויש בכך משום כבוד השי"ת וכבוד התורה, שמאשרים ושמחים על הזכות לעבוד את ה' ולעסוק בתורה ובמצוות, ונמצא שרגשות חדווה אלו הם עצמם עבודת ה'.

אך חשיבות מיוחדת יש בכך שדבר זה הוא מיסודות החינוך שתהיה בבית אווירה של שמחה וטוב לבב, נועם ורוך סלחנות ולבביות, בכדי שיהיו הילדים אוהבים את ביתם החם והשמח, [ולא יזדקקו לחפש לעצמם חוויות בחוץ, אשר לפעמים טומנים בחובם סכנות רוחניות]. ועל ידי הדגשת האושר שבדרך הטוב והישר, הילד נוכח לראות שההורים מאושרים מהזכות הגדולה שנפלה בחלקם, וכל הטרדות והקשיים שעולים מסדר החיים בטלים הם כאין וכאפס לעומת העונג והשמחה שממלאים אותנו ממה שזכינו להיות יהודים עוסקים בתורה ומקיימים מצוות ה'. ולמעלה בקודש בידינו להתגדל לדעת את השי"ת לאהבה אותו ולדבקה בו, ולעשות חיל בתורה, ובכל עת מוכנים לפנינו אפשרויות נפלאות לזכות לחיי העולם הבא, כמה טוב לנו, "אשרי העם שככה לו".

כמה מאושרים אנו שזכינו להיות יהודים עמו של ה' שיש לנו את תורתו ואת קירבתו וידידותו. וישתדל לומר כן לעיתים מזומנות בסגנונות שונים. וכן יבטא דברים אלו ביחס לעניינים שונים בתורה ובמצוות, וכגון אם באה מצוה לידו, יתבטא על יקרות המצוות וכמה אושר הם גורמים לנו. וכן אם מזדמן שהמשפחה כולה או אחד מבני המשפחה התגבר על עצמו וויתר למען המצוה או משום היושר ונדנד איסור, זו הזדמנות להתבטא על השמחה שזכינו להיות יהודים ואנו יכולים להקריב למען ה'. וכך יש לנצל כל שעת כושר כאשר נמצאים בקרב בני המשפחה, כדי לבטא רגשות נעלים אלו. [ובוודאי שצריך להיזהר עד מאד מפני הבעת ביטויי קושי וכובד בקיום המצוות, או ח"ו להזכיר ביטוי של תהייה על ריבוי המצוות ודקדוקי ההלכות, אלא אדרבה, הלוואי שהקב"ה היה מזכה אותנו בעוד מצוות והיינו שמחים לקיימם].

והנה אין אנו עוסקים כאן באחיזת עיניים, שהרי כן הוא האמת שאלו הדברים הם אושר חיינו, אלא שצריך להעלות את ההרגשה מן הכח אל הפועל ולבטא אותה בדיבור. וגם לב המתחנכים קרוב הוא אל הדברים, ובעצמם יודעים ומרגישים כי הטוב והיושר הוא נעים נחמד ויפה הגורם אושר לאדם וצריך רק לעורר את זה.

ויש לדעת שעיקר החדרת דבר זה אינה באה על ידי 'שיחות חיווך', אלא דווקא בדיבורים שנאמרים כבדרך אגב בבחינת משיח לפי תומו. על ההורים להתבטא בעקיפין באופן טבעי ופשוט, כשם שהם מביעים רגשותיהם בענייני חולין, וכאילו במקרה נזכר עתה ונתחמם בו לבו, ובאופן זה הרי מדגים וממחיש שזה הדבר שראוי לשמוח בו. כי כאשר מדברים אל הבנים שיחות מכוונות לעוררם ולחזקם, במטרה שישמעו וישתכנעו כי כן הוא הדבר, אין הדברים חודרים מאליהם אל עצמותו. אולם כאשר הדברים נאמרים כדיבורי אגב אזי נעשים הדיבורים הללו כחלק מן המציאות, והילד קולט את הדברים בפשטות וכאילו מרגיש בעצמו כך, שמכיון שזהו סגנון השיחה התמידי בבית, רואה זאת כעובדה קיימת. והבן.

זאת ועוד, כאשר מוסרים דברים בדרך של שיחות מכוונות וגלויות, נוצר הרושם כאילו הם דברים שצריכים שכונו והסברים, ונמצא שעל ידי שיחתו מעורר בו הרהורים באמיתות הדברים. אולם כאשר נאמרים דרך אגב, הרושם הוא שהדברים הם פשוטים ומרוב פשיטותם

אחד מיסודות החינוך והדרך המביאה להצלחה בבניין בית נכון בישראל, ובגידול צאצאים נאמנים לה' וחרדים לדברו, הוא להשריש ולהחדיר בקרב בני המשפחה את האושר והנועם שיש בקיום התורה והמצוות וההליכה בדרך הישר והטוב. להטעימם את הרגשת המעלה והרוממות הנפלאה בעצם היותינו יהודים, שהקב"ה בחר בנו להיות העם שלו. ועד כמה עלינו להיות מאושרים ומלאים חדווה על שאנו זוכים לעסוק בתורה הקדושה ובמצוות הנעלות. בבחינת 'טעמו וראו כי טוב ה'".

דבר זה הוא מעיקרי החינוך, וכשם שמוטל עלינו ללמד את עצם המצוות וההלכות, והשרשת עוצם החיוב וענייני שחר ועונש. כך נכלל במצוות 'ולמדתם אותם את בניכם' גם להעביר אליהם את היחס הנכון כלפי כללות מציאותנו כיהודים וכלפי התורה והמצוות. ולהביא לידי כך שליבם יהיה מלא בהרגשה הנפלאה מה טוב חלקנו שזכינו להיות יהודים ולשבת בפיסגת העולם בדרגה הרמה ביותר. ואיזה דבר נפלא הוא וזכות כבירה שיש לנו את התורה שמדריכה אותנו בדרכי קודש ומנחה אותנו בנתיבות החיים כיצד להתנהג כראוי. וכמה חביבים הם המצוות אשר כמוהם כיהלומים וחפצי פז, המביאים אותנו אל השלימות ולחיי העולם הבא.

וכן יביע בפניהם בפרוטרוט רוב התענוג וקורת הרוח שיש לנו, מהשבתות וקדושת מנוחתם, ורגשות הקודש והרוממות של כל מועד ומועד לפי עניינו, וכן הנועם המיוחד שבכל מצוה ומצוה.

עיקר הדרך להביא לידי כך אינה על ידי מאמרים ושיחות על עניין זה ש'צריך' לשמוח ולהיות מאושרים בהיותנו יהודים ויש לנו את התורה, אלא בכך שההורים והמחנכים מבטאים [ומראים] כי הם בעצמם שמחים ומאושרים בזה, שכאשר הילדים רואים כיצד רגשות אלו מפעמים בלב ההורים, אזי הם נוכחים לדעת כי אכן התורה היא דבר מענג ומשמח, ויתעוררו אף בקרבם רגשות אושר על כל אלו.

זה כלל גדול בכל עניינים שברגש, שאי אפשר למסור אותם על ידי הוראות וציוויים. התעוררות הרגש באה רק על ידי הדגשת והבלטת הסיבות המביאות לרגש זה. וכאשר הנער רואה כי הוריו ומחנכיו אכן שמחים וקורנים מאושר מהיותנו יהודים וממתנת התורה, אף רגשותיו שלו מתעוררים לחשוב ולהתרגש כן.

על ההורים להתבטא מפעם לפעם בפנים קורנות ובעמידה של קורת רוח באמירה עד



## חברותא כהלכה

ויגשו איש לקראת רעהו, וכל אחד אחד בכנף טלית-חברו לאמור אבקש להמליך עלי לרבי. ומריבה פרצה ביניהם וכל אחד ביקש כי זולתו יהיה לו לרבי.

שנים אוחזין בטלית יחלוקו. עשו פשרה ביניהם לעשות חלוקה לימים, יום אחד יוסף יאמר את השיעור וחיים ישב לפניו כתלמיד. ביום האחר, חיים ירצה את השיעור, ויוסף, יקשיב. וישמחו בפשרה הזאת מאוד, כי בכך תזכה כל סוגיא לשני המעלות ויצטרפו בה מעלת המלמד ומעלת התלמיד. והדבר נפלא עד למאוד כי כל אחד שמח בליבו כי הוא זוכה לרבי גדול מאוד מחד, ומאיך לתלמיד חריף ומחכים עד לאחת.

וכן היה סדר לימודם, שכל דבר היה מתלבן היטיב ע"י מבט של רבי ומבט של תלמיד, ועיונם היה בחשק עצום והאור החמדה והשעשוע של תורתם היו מעין עולם הבא, כי זכו לטעם אמיתי של אור תורה, לעליה ורוממות מידי יום ושעה.

הסדר הלזה נשמר כמה שבועות. לאחר מכן, חכמו, ויבינו: שאין צורך בחלוקה, ושבנו ולמדו כדרך של 'חברותא' אלא שהיחס ההדדי של רב ותלמיד התמזגו ע"י שכל אחד המליך את חברו בהיותו ער לסברת ותחושת לב רעו. וכך זכו למעלות רמות ונשגבות. אשרי עין ראתה.

המעשה הלזה לא ללמד על עצמו בלבד אלא ללמד על הכלל כולו הוא בא. כי רבים וטובים נגדעו באיבם ע"י מבוכת החברותות, לו ישיכלו יבינו זאת כי בהקשבה איש אל אחיו - לנבכי נפש עמיתו ומבטו באור הסוגיא - היו מתעלים כנתיבותם של ה'מנחת חינוך' וה'דברי חיים' אשר בנו שניהם את בית ישראל.

א.ב.ח.

עצום ולב הומה, ויגשו אל פתח שערי הסוגיא למיגרס והדר למיסבר. בעודם לומדים והנה מלפפת אותם כמין-לאות והרגשת כבדות, המשיכו הם בלימודם והדברים נעשו יגיעים, הנפש דועכת הסברות מעורפלות.

כירסמה בם ההרגשה כי הדבק אינו טוב וישנה תעלומה שמעכבת את ההצלחה, והחברותא אינה עולה יפה.

למחרת התחילו שוב ללמוד והניסיון לבנות בשותפות את מבנה הסוגיא עלה בקושי. הספינה חישבה להישבר והחבילה להיפרד.

ויביטו אחד בפני רעהו בתימהון לבב. וייתשבו: לצאת לשוח בשדה לחשב דרכם לשום אורחותם. והיה בהיותם בשדה ויחליטו לבדוק בדברי חז"ל ולדלות עצה על דבר הצלחת לימוד התורה ויביטו ויתבוננו ויאמרו כי משמעות דברי חז"ל כי סגולתה ואופיה של קנין התורה הוא במתכונת של "רב-ותלמיד". כי הצלחת הלימוד באה, ללומד - על ידי שממשמש ומלבן דברי רבו, ול'רב' - על ידי העיבוד וההכנה למוסרו יפה יפה לתלמידיו. אך עיקר השיטה אשר אנו דורכים בה להשתית הלימוד על החברותא ללא רב ומורה - בטעות יסודה. וא"כ החיסרון הוא בשיטה ולא בגברי. אף שלא מצאו פיתרון מ"מ עצם הבנת סיבת הבעיה כבר הרגיע את נפשם.

על משכבם בלילות אחוזי שרעפים. והנה בלב כל אחד מהם גמלה מחשבה דומה, ויחשוב יוסף בליבו למה ארחיק לחפש לי רבי, כי הנה את עמיתי חיים אותו אבחר לרב כי גאון וחרף הוא ממני ונצרך אני אליו לקנות ממנו תורה וסברא. וכך היה בליבו של חיים כי אמר הנה כמה גאון בהיר וישר שכל הוא יוסף הכי אוכל למצוא רבי טוב כזה. למחרת, ויבואו אל בית המדרש

בבית הנהיבות המוביל ל'ראפשיץ' נפגשו והכירו זה את זה שני העילויים, נערי הפלא, שווים בגילם במעמדם ושיעור קומתם, אשר מקרה אחד להם.

כי בגאונותם ושקידתם כי רבתה נגמלו בטרם עת מהלימוד מפי מלמד התינוקות. והוריהם ומוריהם באו לכלל מחשבה כי יש להניח להם ללמוד בעצמם, ולהימנות על חובשי בית המדרש.

ההורים שאפו כי בנם יתעלה גם במעלות החסידות וישגרום לקבוע את לימודם בבית המדרש אשר ב'ראפשיץ' מקום משכנו של מאור החסידות הגה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע.

וכן הגיעו יוסף באב"ד מפשווארסק וחיים הלברשטאם מטרניגראד, לדרך בואכה ראפשיצה, דרוכים לקראת התקופה החדשה של הלימוד בכוחות-עצמם. ותערב להם חן שיחתם בנעימת פילפולי דאורייתא וסביבם נערמים חבילי חבילות של ראיות וחילוקים, פירוקים והסברים. יוסף מכביר באבעיות ו'היכי תימציות' נפלאות, וחיים משיבו בהברקות מחודדות מיניה וביה. ליבם בישר להם כי תועלת רבה תצמח להם מהשהות המשותפת בבית מדרש אחד.

לאחר שעות של טיול על אפיקי הש"ס קרם בליבם רעיון נפלא וקולע, אז נדברו כי למחרת בבוקר ישבו יחדיו ללמוד את הסוגיא הנלמדת בעיון נמרץ ויסודי בצוותא ובשותפות. מחשבה זו כי הינם 'חברותא' קסמה להם מאוד ויאמרו אל ליבם אם בשיח ודיבור בעלמא עשינו פירות מתוקים קל וחומר ללימוד קבוע. ציפיתם וכמיהתם בערה בם ובלילה הלם ליבם בערגה, באומרים: מי יתן בוקר ויבואו עלינו השעות היפות אשר כולן אור.

ויהי בבוקר והינם צועדים במרץ וחשק

<p><b>ברכת מוֹל טוב</b></p> <p>ברגשות עוים הגני לברך בכל טוב, את ידי' הנערץ, איש הרוח אשר לשונו עט סופר מהיר</p> <p>הנאמן ר' <b>דוד אנשין</b> שליט"א</p> <p>בלידת בתו.</p> <p><b>יצחק דוד חשין</b></p>	<p><b>ברכת מוֹל טוב</b></p> <p>שלוחה בזה לירידתו היקר והחשוב</p> <p>הבה"ח <b>שמואל סיווטה</b> הי"ו</p> <p>לרגל אירוסיו בשעתו"מ</p> <p>יונתן פריסברג - שמעון קרישנסקי - דוד רוזנברג</p> <p>שלמה בלוי - יעקב וייספיש</p>	<p><b>תודותינו וברכותנו נתונות</b></p> <p>לירידתו היקר והחשוב</p> <p>הרב <b>עמרם גרובר</b> שליט"א</p> <p>על השתתפותו עבור הוצאות הגליון</p> <p>לרגל השמחה השוויה במעונו</p> <p>בזולתת הבו כמז"ט</p>	<p><b>ברכת מוֹל טוב</b></p> <p>שלוחה בזה לגיסתו היקרים והחשובים</p> <p>הרב <b>דוד אנשין</b> שליט"א</p> <p>הרב <b>ישעיה שיינברגר</b> שליט"א</p> <p>לרגל הולדת הבנות</p> <p><b>משפחת הירשמן</b></p>	<p><b>ברכת מוֹל טוב</b></p> <p>שלוחה בזה לירידתו היקר והחשוב</p> <p>הבה"ח <b>נחמן רובינפין</b> הי"ו</p> <p>לרגל אירוסיו בשעתו"מ</p> <p><b>משפחת רובינפין</b></p>	<p><b>ברכת מוֹל טוב חמה ולבבית</b></p> <p>שלוחה בזה לאחי היקר והחשוב</p> <p>הרב <b>דוד אנשין</b> שליט"א</p> <p>לרגל הולדת בתו</p> <p><b>שמואל מאיר אנשין</b></p>
<p><b>ברכת מוֹל טוב</b></p> <p>שלוחה בזה לירידתו היקר והחשוב</p> <p>הרב <b>ישעיה שיינברגר</b> שליט"א</p> <p>לרגל הולדת בתו כמז"ט</p> <p><b>אליהו קצוברג - אורי הולצמן - יהודה רובין</b></p>	<p><b>ברכת מוֹל טוב</b></p> <p>שלוחה בזה לירידתו היקר והחשוב</p> <p>הרב <b>עמרם גרובר</b> שליט"א</p> <p>לרגל הולדת בנו כמז"ט</p> <p><b>יוסף בנימין רובין - אורי הולצמן</b></p>	<p><b>ברכת מוֹל טוב</b></p> <p>שלוחה בזה לירידתו היקר והחשוב</p> <p>הרב <b>שמואל למברגר</b> שליט"א</p> <p>לרגל הולדת בתו כמז"ט</p> <p><b>שלום מאיר עקשטיין (מונרי)</b></p>	<p><b>ברכת מוֹל טוב</b></p> <p>שלוחה בזה לאחי היקר והחשוב</p> <p>הבה"ח <b>נחמן רובינפין</b> הי"ו</p> <p>לרגל אירוסיו בשעתו"מ</p> <p><b>משפחת רובינפין</b></p>		

## גדר ההיתר דטלטול כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו

**שאלה:** כלי שמלאכתו לאיסור כגון מכשיר חשמלי שמונח בכיור מטבח בשבת, האם מותר להוציאו מהכיור למקום משומר וע"ז יוכל להשתמש בכיור מבלי להפסיד את המכשיר.

**תשובה -** ידוע הדין המבואר בשו"ע או"ח סימן ש"ח סעיף ג' דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו רק לצורך גופו או לצורך מקומו, אבל לטלטלו מחמה לצל כדי שלא יפסד הכלי או ליטלו ממקום שירא שישבר או יגנב אסור. ואשר לפי"ז יש להסתפק בנידון דידן שכל זמן שהכלי מונח בתוך הכיור אינו יכול להשתמש בכיור שהרי יתקלקל המכשיר, וא"כ בכה"ג שהכלי מפריעו להשתמש במקום זה, לכאורה מותר להוציאו שהרי הוא צריך למקומו של הכלי והו"ל 'לצורך מקומו', או דילמא דכיון שהמכשיר מצד עצמו אינו מפריע לגוף השימוש במקום זה דהא אפשר להמשיך ולהשתמש בשופי בכיור, וכל עיקר הסיבה המונעת ממנו את השימוש בכיור הוא משום שחס על הכלי, וא"כ לפי"ז שוב הוי טלטול מחמה לצל ולצורך הכלי, ויהא אסור.

ונראה לומר בפתרון ספק זה דהנה המ"ב שם ס"ק ט"ז כתב שמותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו, אפילו אם עיקר כוונתו הוא מחמה לצל, והוא מהמג"א ע"פ הירושלמי, ויעו"ש בפמ"ג (א"א סק"ט) דכן משמע גם ברש"י שבת דף קכ"ד ע"ב, וכתב עוד הפמ"ג דשם ברש"י משמע שהוא מותר אף לצורך מקומו אפילו אם עיקר כוונתו הוא מחמה לצל.

ועיין בגמרא שם שרב כהנא ביקש שיביאו לו שותא [מצודה של דגים] לישב עליה, ודייקין התם בגמרא לאו למימרא דכלי שמלאכתו לאיסור מותר רק לצורך גופו ולא לצורך מקומו דלכן אמר רב כהנא 'לישב עליה', ונאמרו שם בגמרא שני תירוצים - א. שבאמת כך אמר רב כהנא 'שקולו שותא מקמי כהנא' וכלומר שישלכו המצודה כדי שישב על מקומה. ב. 'ואיבעית אימא התם מחמה לצל הוה'. ופירש"י בד"ה מחמה לצל הוה, שהאמת כמו דס"ד בתחילה שביקש כדי לישב על

המצודה ולהשתמש בגופה, והטעם לזה משום שהמצודה היתה מונחת במקום הרע לה, לכן הוצרך לומר שרוצה לישב עליה משום הרואים שלא יאמרו שטילטלה לצורכה שלא תתקלקל בחמה, והוסיף רש"י וז"ל 'ולמקומה לא היה צריך דלימא שישב במקומה' עכ"ל. מבואר מדבריו שאם היה צריך למקומה היה מותר אע"פ שעיקר כוונתו הוא מחמה לצל. וא"כ לכאורה ה"ה לעניינינו אפילו אם עיקר כוונתו הוא כדי שלא יפסד, מ"מ הוא מטלטל את הכלי כדי שיוכל להשתמש במקום שהיא מונחת ומותר.

אמנם כד דייקין בזה נראה דאין הנדון דומה לראיה, דהתם אע"פ שעיקר כוונתו הוא שלא יפסד הכלי, מ"מ אם רוצה לישב במקום שהכלי מונח, הכלי מפריעו, וא"כ בזה שמסלקו הוא מכשיר לעצמו מקום לשיבה שלא היה לו לולא שסילקו להכלי, משא"כ בנידון דידן הכלי בעצמו אינו מפריע כלל לשימוש במקום זה, ואין כאן אלא הפרעה לגבי האדם הבא להשתמש שהוא אינו רוצה להשתמש במקום זה כל זמן שהכלי מונח שם מפני שהוא חס על הכלי, כלומר שדבר זה בעצמו מה שהוא צריך למקומו של הכלי, אינו מצד גוף המקום שהוא אינו מוכשר לתשמישיו מפני הכלי המפריעו, אלא מפני שהוא חס על הכלי, וא"כ אין משם ראיה להתיר.

אולם נראה דמ"מ יש להתיר מצד אחר, דנראה דכל איסור טלטול מחמה לצל היינו שאסרו לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור כל טלטול שהוא להדיא לצורך הכלי, כלומר, שכל מה שהוא עתה לטלטלו הוא לשם ולצורך הכלי, משא"כ כשתכלית הטלטול הוא בכדי שיוכל להשתמש במקומו, שוב אין זה מיקרי טלטול לצורך הכלי, ולא איכפת לן מה דהפרעה במקום זה הוא מפני שהוא חס על הכלי, משום דסו"ס הטלטול עתה הוא לצורך האדם הרוצה להשתמש עתה במקום שבו מונח הכלי. ולא מיקרי טלטול לצורך הכלי גרידא אלא טלטול לצורך השימוש במקום זה, ודו"ק.

<p><b>ברכת מזל טוב</b> שלוחה בזה לירידתו היקר והחשוב הרב <b>שרגא מרגלית</b> שליט"א לרגל הולדת בנו במו"ט ירושע קרישכסקי</p>	<p><b>ברכת מזל טוב</b> שלוחה בזה לירידתו היקר והחשוב הרב <b>עמרם גורבר</b> שליט"א לרגל הולדת הבן חיים צבי אייזנברג - בן ציון שטיינברג - ישיעה נדב - נפתלי ברנשטיין - דוד קורשנבויס</p>	<p><b>ניתן להעביר חומר עבור 'תורה ודעת' דרך הטלפון:</b> התקשר לתא קולי מס' 02-5022852 והקלט באופן ברור מה שברצונך להעביר למערכת. כמו"כ ניתן לשלוח לפקס מס' 15352-7633911</p>	<p><b>ברכת מזל טוב</b> שלוחה בזה לירידתו היקר והחשוב הרב <b>יעקב אנשין</b> ה"ו הבה"ח <b>אליעזר מינצברג</b> ה"ו לרגל אירוסים בשעת"ם שיעור ב' בישיבת תורת ירושלים</p>
<p><b>ברכת מזל טוב</b> שלוחה בזה לרבינו הגדול, הטאלפני דעת ובינה בשיעוריו העמוקים בדבר ה' זו הלכה הגאון רבי <b>מאיר סירוטה</b> שליט"א לרגל אירוסיו בנו הבה"ח <b>שמואל</b> מנחם ישיבת תורת ירושלים יתברך מאת ה', ויזהר להמשיך בדרך שאת וביתר עז להרבות תורה בישראל, מתוך הרחבת הדעת וכל מילי דמיטב, ואין טוב וחסד ירדפוהו כל ימי חייו המברכים מקרב לב <b>שמועזי לקחו - מושתתפי השיעור ביו"ד</b></p>	<p><b>טנא מלא ברכות</b> נשגב בזה מעומק חלב לניסיון הדגול היקר באדם, אהוב למעלה ונחמד למטה הרב"ג רבי <b>אלימלך מינצברג</b> שליט"א לרגל השמחה באירוסיו בתו המהוללה תחי' בשעת"ם ע"ב ג' חג החנוכה המופלג הבה"ח <b>יעקב אנשין</b> שליט"א יתן ה' שתוכה לרוות רוב נחת מכל יוצ"ח ויהיה הבנו עדי עד מתוך רוב אושר וברכה עד בלי די המברכים בלב ונפש גיטור מוקרר <b>יהודה ברנד מרדכי הרצל</b></p>	<p><b>ברכת מזל טוב</b> שלוחה בזה לירידתו היקר והחשוב הרב <b>שמואל ברי"ד חשין</b> שליט"א לרגל הולדת בתו <b>מושה צבי רובינפין</b></p>	<p><b>ברכות מאליפות</b> נשגב קדם האי גברא רבה, איש חמדות, אשר ידיו למודות ושפתו ברוך, להנחיר ולהצדיר לשיח נפש מבנים וחברים מקשיבים, איש משיב ה' עמו, וכל אשר עושה מצליח הרב"ג רבי <b>דוד אנשין</b> שליט"א לרגל השמחה השורית במעון בחולדת הבת במו"ט יתן ה' ויזהר לרוות רוב נחת דקדושה מנחה ומכל יוצאי חלציו מתוך שמחה והרחבת הדעת יהודה אקער - אורי הולצמן - מנחם שיינברג ישיעה שיינברג יצחק ולס - אלימלך הירשמן</p>
<p><b>ברכת מזל טוב</b> שלוחה בזה לחי תרי זוגי רבנן, מעורכי גיליון תורה ודעת, אשר בשבת תאמנו מעינים במעיינות התורה בלשון זהב ובאמרי שפר, נחלי דעת וחכמה צרופים בחורים ונתינים ה"ה הרב"ג רבי <b>דוד אנשין</b> שליט"א עורך מדור 'ביאורי תורה' הרב"ג רבי <b>יעשיה שיינברג</b> שליט"א עורך מדור 'ביאורי תפילה' לרגל השמחה השורית במעונם בחולדת הבנות במו"ט יאה רעוא משמאי שיזבו לרוות רוב נחת דקדושה מרם ומכל יוצאי חלציהם. <b>המברכים</b></p>	<p><b>תורה ודעת</b> שלוחה בזה לחי תרי זוגי רבנן, מעורכי גיליון תורה ודעת, אשר בשבת תאמנו מעינים במעיינות התורה בלשון זהב ובאמרי שפר, נחלי דעת וחכמה צרופים בחורים ונתינים ה"ה הרב"ג רבי <b>דוד אנשין</b> שליט"א עורך מדור 'ביאורי תורה' הרב"ג רבי <b>יעשיה שיינברג</b> שליט"א עורך מדור 'ביאורי תפילה' לרגל השמחה השורית במעונם בחולדת הבנות במו"ט יאה רעוא משמאי שיזבו לרוות רוב נחת דקדושה מרם ומכל יוצאי חלציהם. <b>המברכים</b></p>	<p><b>ברכת מזל טוב ורוב נחת</b> שגורה בואת לאיש חמדות ורוב תבונות, מלא וגדוש בחכמת ה' וברוח לבו מאלפניו מזון תורתו הגאון רבי <b>שמועזי קרישכסקי</b> שליט"א לרגל היכנסו כגור כגור <b>שלמה זלמן</b> ה"ו לעול תורה ומצוות יד"ר שייזכה לרוות ממנו ומכל י"ח רוב נחת דקדושה, ואין טוב וחסד ירדפוהו כל ימי חייו, מתוך שלווה הנפש והרחבת הדעת, וכל מילי דמיטב <b>המברכים</b> <b>שמועזי לקחו בשיעור חדף היומי</b> <b>שמועזי הגפן - ביתר עלית</b></p>	<p><b>ברכות מאליפות</b> נשגב קדם האי גברא רבה, איש חמדות, אשר ידיו למודות ושפתו ברוך, להנחיר ולהצדיר לשיח נפש מבנים וחברים מקשיבים, איש משיב ה' עמו, וכל אשר עושה מצליח הרב"ג רבי <b>דוד אנשין</b> שליט"א לרגל השמחה השורית במעון בחולדת הבת במו"ט יתן ה' ויזהר לרוות רוב נחת דקדושה מנחה ומכל יוצאי חלציו מתוך שמחה והרחבת הדעת יהודה אקער - אורי הולצמן - מנחם שיינברג ישיעה שיינברג יצחק ולס - אלימלך הירשמן</p>